

Source sheet for TGS S2, E2 "Is there a Mitzvah to Live in Eretz Yisrael?"

(1) שנצטוינו לרשת הארץ אשר נתן האל יתעלה לאבותינו לאברהם ליצחק וליעקב ולא נעזבה ביד זולתנו מן האומות או לשממה והוא אמרו להם והורשתם את הארץ וישבתם בה כי לכם נתתי את הארץ לרשת אותה והתנחלתם את הארץ אשר נשבעתי לאבותיכם, ופרט אותה להם במצוה הזו כולה בגבוליה ומצריה כמו שאמר ובאו הר האמורי ואל כל שכניו בערבה בהר בשפלה ובנגב ובחוף הים וגו' שלא יניחו ממנה מקום, והראיה שזו מצוה אמרו יתעלה בענין המרגלים עלה רש כאשר דבר ה' לך אל תירא ואל תחת ואמרו עוד ובשלוח ה' אתכם מקדש ברנע לאמר עלו ורשו את הארץ אשר נתתי לכם, וכאשר לא אבו לעלות במאמר הזה כתוב ותמרו את פי ה', וכן לא שמעתם הוראה שהוא מצוה לא יעוד והבטחה. וזו היא שחכמים קורין אותה מלחמת מצות וכן אמרו בגמ' סוטה (מ"ד:) אמר (רב יהודה) [רבא] מלחמת יהושע לכבוש דברי הכל חובה מלחמת דוד להרווחה דברי הכל רשות, ולשון ספרי וירשתה וישבת בה בזכות שתירש תשב. ואל תשתבש ותאמר כי המצוה הזאת היא המצוה במלחמת ז' עממין שנצטוו לאבדם שנאמר החרם תחרימם, אין הדבר כן שאנו נצטוינו להרוג האומות ההם בהלחמם עמנו ואם רצו להשלים נשלים ונעזבם בתנאים ידועים אבל הארץ לא נתייחסה לידם ולא ביד זולתם מן האומות בדור מן הדורות, וכן אם ברחו האומות ההם מפנינו והלכו להם כמאמרם (דברים רבה פרשת שופטים) הגרגשי פנה והלך לו ונתן להם הקב"ה ארץ טובה כארצם זו אפריקא, נצטוינו לנו לבוא בארץ ולכבוש (מדינות) הערים ולהושיב בה שבטנו, וכן אחרי הכריתנו העמים אם רצו שבטינו לעזבה ולכבוש להם ארץ שנער או ארץ אשר זולתם מן המקומות אינם רשאים שנצטוינו בכבושה ובישיבתה, ומאמרם מלחמת יהושע לכבוש תבין כי המצוה הזו היא הכבוש, וכן אמרו בספרי כל המקום אשר תדרוך כף רגלכם בו לכם יהיה אמר להם כל המקומות שתכבשו חוץ מן המקומות האלו הרי הם שלכם, או רשות בידם לכבוש ח"ל עד שלא יכבשו א"י תלמוד לומר וירשתם גוים גדולים ועצומים ואחר כך כל המקום אשר כו', ואמרו ואם תאמר מפני מה כיבש דוד ארם נהרים וארם צובה ואין מצות נוהגות שם אמרו דוד עשה שלא כתורה התורה אמרה משתכבשו א"י תהיו רשאים לכבוש ח"ל והוא לא עשה כן, הרי נצטוינו בכיבוש בכל הדורות. ואומר אני כי המצוה שחכמים מפליגים בה והוא דירת ארץ ישראל עד שאמרו כתובות (דף ק':) כל היוצא ממנה ודר בחוצה לארץ יהא בעיניך כעובד ע"ז שנאמר כי גרשוני היום מהסתפח בנחלת ה' לאמר לך עבוד אלהים אחרים, וזולת זה הפלגות גדולות שאמרו בה הכל הוא ממצות עשה הוא שנצטוינו לרשת הארץ לשבת בה, א"כ היא מצות עשה לדורות מתחייב כל אחד ממנו ואפילו בזמן גלות כידוע בתלמוד במקומות הרבה. ולשון ספרי מעשה ברבי יהודה בן בתירא ורבי מתיא בן חרש ורבי חנניה בן אחי ר' יהושע ור' נתן שהיו יוצאין חוצה לארץ והגיעו לפלטיא וזכרו את ארץ ישראל וזקפו את עיניהם זלגו דמעוניהן וקרעו בגדיהם וקראו המקרא הזה וירשתה וישבת בה ושמרת לעשות. ואמרו ישיבת ארץ ישראל שקולה כנגד כל המצות (ספר המצות, שכחת העשין לדעת הרמב"ן)

(2) **והורשתם את הארץ וישבתם בה כי לכם נתתי את הארץ לרשת אתה** על דעתי זו מצות עשה היא יצוה אותם שישבו בארץ ויירשו אותה כי הוא נתנה להם ולא ימאסו בנחלת ה' ואלו יעלה על דעתם ללכת ולכבוש ארץ שנער או ארץ אשר זולתן ולהתישב שם יעברו על מצות ה' ומה שהפליגו רבותינו במצות הישיבה בארץ ישראל ושאסור לצאת ממנה וידונו כמורדת האשה שאינה רוצה לעלות עם בעלה לארץ ישראל וכן האיש בכאן נצטוינו במצוה הזו כי הכתוב הזה היא מצות עשה ויחזיר המצוה הזו במקומות רבים באו ורשו את הארץ אבל רש"י פירש והורשתם את הארץ והורשתם אותה מיושביה אז וישבתם

בה תוכלו להתקיים בה ואם לאו לא תוכלו להתקיים בה ומה שפירשנו הוא העיקר (רמב"ן עה"ת, במדבר לג נג)

(3) זאת הארץ... לפי שהרבה מצות נוהגות בארץ ואין נוהגות בחוצה לארץ, הוצרך לכתוב מצרני גבולי רוחותיה סביב, לומר לך ממן הגבולים ולפנים המצות נוהגות (רש"י, במדבר לד ב)

(4) כי רצו עבדיך את אבניה ואת עפרה יחוננו, כלומר ירושלים לא תבנה אלא אם ישתוקקו אליה בני ישראל בתכלית ההשתוקקות עד שיחוננו את אבניה ועפרותיה (כוזרי מאמר ה סימן כז)

(5) וצריך כל איש ישראל לחבב את ארץ ישראל ולבוא אליה מאפסי ארץ כבן אל חיק אמו, כי תחלת עונו שנקבע בכיה לדורות יען מאסנו בא שנאמר וימאסו בארץ חמדה, ובפדיון נפשנו מהרה כתיב כי רצו עבדיך את אבניה (של"ה, שער האותיות)

(6) והנה הקדמונים נתלבטו במנין המצות כמו הרמב"ם והרמב"ן והסמ"ג, וגם האחרונים סערו סער, וכל אחד ואחד סותר מנינו של חברו... ובאמת לכולהו אית להו פירכא... ושמעתי מאחי הגאון ז"ל שורש הדבר, שבדאי ליכא למימר שלא יכנסו תחת גדר המצות רק תרי"ג מצות ולא יותר... אלא באמת כל דבור ודבור שבתורה שיצא מפי הגבורה היא מצוה בפני עצמה, והנה באמת המצות רבו ועצמו עד אין מספר, עד מי שיש לו עיון השכלי ולב מבין, ויכול להתנהג בכל פרטי עניניו והנהגותיו... על פי התורה והמצוה, ואז היתה מצוה בכל עת ובכל רגע עד אין מספר... ומה שהוזכר תרי"ג אינו אלא שרשים... ובאמת דבר זה נעלם מאתנו איזה מהם שרשים... ואין מן הצורך לדעת זאת (מעלות התורה, הקדמה)

(7) ידוע שחובת המתפלל לכוון גופו כנגד ירושלים... שלא יספיק זה הרושם והרמז... אלא היכא דלא אפשר... מפני האונס והסכנה... צריך כל אדם מישראל לעשות בלבו הסכמה קבועה ותקועה לעלות לדור לא"י... זאת היתה חטאת אבותינו הראשונים שגרמו בכייה לדורות כי מאסו ארץ חמדה, והיא שעמדה לנו בגלותנו המר שלא אחד בלבד עמד עלינו לכלותינו... אחר ששכחנו דירת א"י לגמרי... ע"כ באו עלינו כל הרעות (סידור בית יעקב, סולם בית אל, עמ' 13)

(8) לעולם ידור אדם בא"י אפי' בעיר שרובה עובדי כוכבים ואל ידור בחו"ל ואפילו בעיר שרובה ישראל שכל הדר בארץ ישראל דומה כמי שיש לו אלוה וכל הדר בחוצה לארץ דומה כמי שאין לו אלוה שנא' (ויקרא כה) לתת לכם את ארץ כנען להיות לכם לאלהים וכל שאינו דר בארץ אין לו אלוה אלא לומר לך כל הדר בחו"ל כאילו עובד עבודה זרה וכן בדוד הוא אומר (שמואל א כו) כי גרשוני היום מהסתפח בנחלת ה' לאמר לך עבוד אלהים אחרים וכי מי אמר לו לדוד לך עבוד אלהים אחרים אלא לומר לך כל הדר בחו"ל כאילו עובד עבודה זרה (כתובות קי ע"ב)

(9) כל הדר בארץ ישראל שרוי בלא עון (שם קיא ע"א)

(10) ואף שהרמב"ם לא מנאה במנין המצות, ונראה לדעתו שאינה מצוה מן התורה, בכ"ז אף לדעתו מצוה גדולה ורבה היא, שהרי בפ"ה מה' מלכים הביא לכל הני דינין דאסור לצאה מאץ לחו"ל ושטוב לדור בא"י אף בעיר שרובה עו"ג, מחו"ל ורובה ישראל... שאף לדעת הרמב"ם היא מצוה מן התורה, אלא דלאו בפירוש איתמר אלא מכללא... לך לך מארצך... מכל אלה הדברים נראה ונגלה אלינו בעליל שחפץ ה' הטוב ורצונו הוא שאנחנו עמו בהיותנו ראויים נבחר ונקבע לנו את הארץ הקדושה והנבחרה הלזו

למקום שבתנו... והרי זו מצוה ככל מצוות התורה כיון שאנו יודעים ברור שזהו חפץ ה'... אך זה ברור
כי היא מצוה רבה תקיפא ואלמתא (מכתב הגדול ממינסק, נדפס ב"סיני" כרך ו, עמ' רט)